

ארבעה שער' ט'ו בשבט

משרד החקלאות ומינהל הכפר

סדר ט"ו בשבט

מתחילת בריאתו של העולם לא התעסק הקדוש ברוך הוא אלא במטע תחילה וכך נאמר: "ויטע ה' אלוקים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר" (בראשית ב, ח). אף אתם כשאתם נכנסים לארץ ישראל לא תתעסקו אלא במטע תחילה (ויקרא רבה כה)

מנחה:

מניין המנהג לחגוג ראש השנה לאילנות?
ט"ו בשבט נזכר לראשונה כראש השנה לאילן במשנה, כאחד מארבעה תאריכים הקובעים מתי מתחילה השנה לעניינים שונים:
"אַרְבָּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים הֵם.
בְּאַחַד בְּנִסָּן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַמְּלָכִים וְלַרְגָּלִים.
בְּאַחַד בְּאֵלוּל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַמַּעֲשֵׂר בְּהֵמָה. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים, בְּאַחַד בְּתִשְׂרִי.
בְּאַחַד בְּתִשְׂרִי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַשָּׁנִים וְלַשְׁמַטָּין וְלַזֵּבֻלוֹת, לְנִטְיָעָה וְלִירְקוֹת.
בְּאַחַד בְּשֶׁבֶט, רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, בְּחֻמְשָׁה עָשָׂר בּו." (מסכת ראש השנה א, א)

"ראש השנה לאילן. מאי טעמה? אמר רבי אלעזר, אמר רבי אושעיה: הואיל ויצאו רוב גשמי שנה. היינו: שכבר עברו רוב ימות הגשמים, שהוא זמן רביעה ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה". (ראש השנה, יד, רש"י)
"חד אמר: כבר יצאו גשמי שנה כולה וכבר רובה של תקופה מבחוץ. וחורנה אמר: עד כאן היו חיינ ממי השנה שעברה, מכאן ואילך הן חיינ ממי השנה הבאה". (ירושלמי, ראש השנה, פרק א)

מנחה:

כאשר ישבו בני ישראל בארצם, הם היו מחוברים לטבע הסובב אותם ולעונות השנה המתחלפות. הם הבחינו כי בסביבות אמצע חודש שבט כבר ירדו רוב גשמי אותה שנה והפירות החדשים מתחילים לפרוח ולחנוט. לפיכך נבחר ט"ו בשבט להיות הגבול בין הפריחה של השנה שעברה ובין הפריחה של השנה – מהפירות שחנטו עד ט"ו בשבט יינתנו תרומות ומעשרות על חשבון השנה הקודמת, ומהפירות שיחנטו מט"ו בשבט והלאה יינתנו תרומות ומעשרות על חשבון השנה הזאת. כך גם לענייני ערלה ונטע רבעי, ויש אומרים גם לענייני שמיטה.

שניים עשר ירחים

מילים ולחן: נעמי שמר

יש לי חג

מילים ולחן: נעמי שמר

בתשרי נתנו הדקל
פרי שחום נחמד
בחשוון ירד יורה
ועל גגי רקד
בכסלו נרקיס הופיע
בטיבת ברד
ובשבט חמה הפציעה
ליום אחד.

באדר עלה נוח
מן הפרדסים
בניסן הוגפו בכח
כל החרמשים

באיר הכל צמח
בסיון הבכור
בתמוז ואב שמחנו
אחר קציר.

תשרי, חשוון, פסלו, טבת
חלפי חלפי ביער
גם שבט, אדר, ניסן, איר
סיון, תמוז ואב.

ובבוא אלול אלינו
ריח סתו עלה
והתחלנו את שירנו
מהתחלה...

כשתיאלס תרועת הפסטיבלים
ילבלבו שירי אהבתי
אני יכול לשמח איה שבא לי
וזהו זה החג האמתי

יש לי יום יום חג
יש לי חג יום יום
יש לי יום יום חג
הללויה

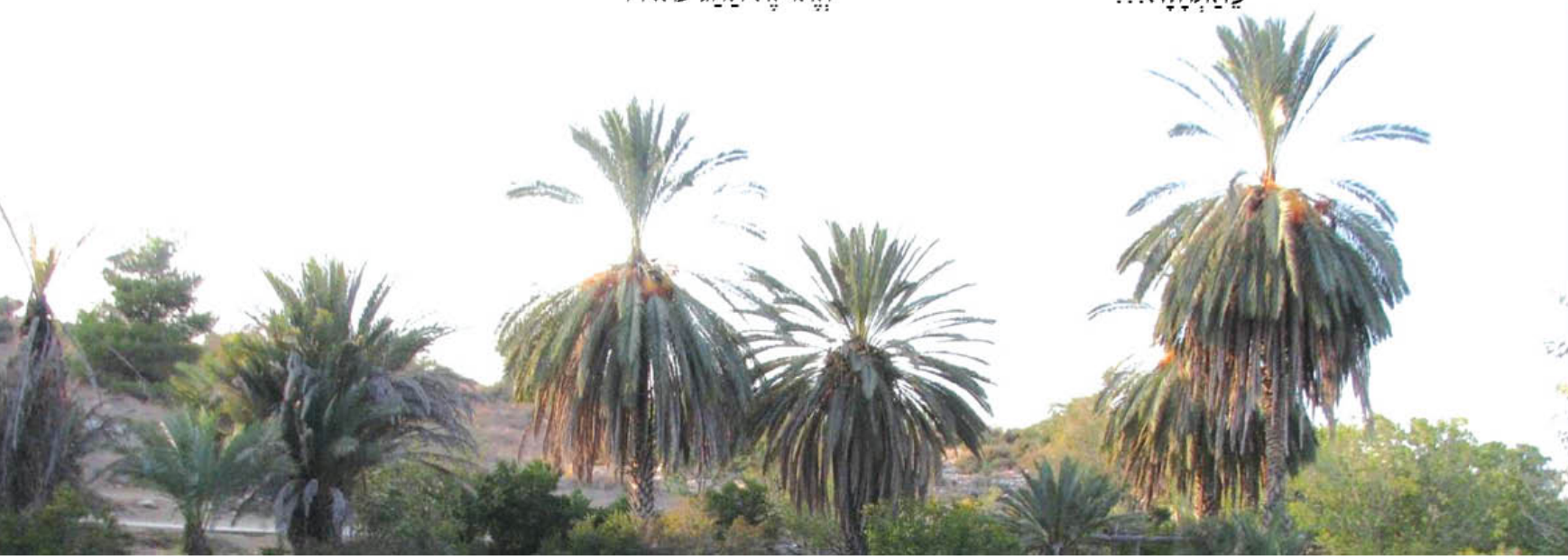
התינוקות פתאום יודעים ללכת
ובני השש יודעים פתאום לקרא
והאופה אופה לי את הלחם
וזהו זה החג בהדרו

יש לי יום יום חג...

הנה היום חלף הלך הגשם
ובפרוס חמה גדולה תלויה
אל החלון חמדת נפשי נגשת
וזהו כל החג - הללויה

יש לי יום יום חג...

הללויה בגלל דברים פאלה
הללויה אני צדו שר
הללויה יום יום ואיזה פלא
הללויה לחג שלא נגמר

השקדיה פורחת

מילים: ישראל דושמן

לחן: מנשה רבינא

הַשְּׁקִדְיָה פּוֹרַחַת,

וְשֶׁמֶשׁ פֶּזְזוֹרַחַת.

צִפְרִים מְרֹאשׁ כָּל יָג,

מִבְשָׁרוֹת אֵת כּוֹא הַחַג:

ט"ו בשבט הגיע - חג האילנות!

הָאָרֶץ מְשֻׁנֶּעֶת:

הַגִּיעָה עֵת לִטְעוֹת!

כָּל אֶחָד יִטֵּעַ פֶּה עֵץ,

בְּאַתִּים נֶצַח חוֹצֵץ:

ט"ו בשבט הגיע - חג האילנות!

נִטֵּעַ כָּל הָר וְגִבְעָה,

מִדָּן וְעַד בָּאֵר-שֶׁבַע:

וְאַרְצֵנוּ שׁוֹב נִירָשׁ -

אָרֶץ זֵית יִצְהָר וּדְבֶשׁ.

ט"ו בשבט הגיע - חג האילנות!

קורא/ת:

בשנות הגלות הארוכות נשתמר ט"ו בשבט כיום של ביטוי הגעגועים לארץ ישראל ולפירותיה. מהפך אמיתי עבר על החג בסביבות המאה השש עשרה - אז הנהיגו המקובלים בצפת את סדר ט"ו בשבט, שבמהלכו מברכים על שלושים מיני פירות ועוברים לאכילתם בכדי להשפיע חסד על פירות ארצנו ועל הפירות הרוחניים בעולמות העליונים.

קורא/ת:

עם שיבת העם היהודי לארצו ותחילת המפעל הציוני, שוב שינה ט"ו בשבט את אופיו ו"ירד אל הקרקע". העם המבקש להתחדש בארצו העניק לט"ו בשבט משמעות מעשית - מועד שבו יוצאים כל ילדי ישראל ונוטעים עצים בארצם, ובכך מכים הם עצמם שורש באדמה הקדושה ומסייעים בבנייתה ובהפרכת שממותיה.

קורא/ת:

בשנים האחרונות, עקב עליית המודעות למשבר האקולוגי ההולך ומחריף, קיבל ט"ו בשבט תפנית נוספת על ידי רבים, והפך למעין "יום כדור הארץ" יהודי. ביום זה אנו מזכירים לעצמנו כי המציאות כולה מורכבת מיחסי גומלין, וכי לאילנות באשר הם ישנו תפקיד מרכזי בשמירת האיזון במערכת שבה אנו חיים. כריתת יערות והרס הטבע אינם אלא כריתת הענף שעליו אנו יושבים, ולכן יש לעצור תופעות אלו.

ט"ו בשבט הגיע חג האילנות -
חג האילנות באשר הם, חג לכל
אשר חיותו תלויה באילנות, חג
לכל אשר האילנות שואבים את
חיותם מהם - חג לעולם שבו
האיזון נשמר והאדם והטבע חיים
בהרמוניה.

במרכז הסדר נהוג לשתות ארבע כוסות יין. הכוס הראשונה כולה יין לבן, הכוס השנייה רובה לבן ומיעוטה אדום, הכוס השלישית רובה אדום ומיעוטה לבן והכוס האחרונה כולה יין אדום. לארבע הכוסות של הסדר משמעויות וטעמים שונים:

טעם אחד הוא עונות השנה – מן הלבן המסמל את ענני החורף ואת שלגיו, אל הוורוד המסמל את הניצנים מבשרי האביב, דרך האדום המסמל את הקיץ וכלה באדמדם המסמל את הסתיו. על פי המקובלים, הלבן מסמל את הצד הרוחני ביותר ואילו האדום הוא הצד החומרי, הקשה מכולם ומחייב תיקון. רעיון נוסף הוא כי ארבע הכוסות מסמלות את ארבע התקופות בתולדות ישראל שניתן להן ביטוי בגלגולי החג: תקופת המשנה והתלמוד, ימי הגלות, ראשית הציונות וימינו אנו.

מנחה:

סדר ט"ו בשבט, כסדר פסח, נערך סביב ארבע כוסות – ארבעה שערים של משמעות. בסדר זה בחרנו להקדיש כל כוס, כל שער, לרעיון אחר של אהבת הטבע ושמירה על הסביבה. נצא למסע משותף של עצירה והתבוננות ביופייה של הארץ, מסע של הכרת הטוב אל מול כל השפע הזה, מסע של מחויבות עמוקה לשמירה על הקיים לצד קריאה להתחדשות מתמדת. נצא ביחד למסע של אהבה ומחויבות.

קורא/ת:

יהי רצון, שבעבור עריכת סדר זה, בזכותן של ארבע כוסות ובסגולתם של פירות ארץ-ישראל, נזכה להגשמת כל ערכינו. שכל אישה ואיש, שכל עץ ואילן, ייתנו את פרייהם המיוחד להם, בקהילה ובטבע לאהבה ולהנאה מאילנות ארץ ישראל. שתתחדש עלינו שנת אילן טובה ושופעת ברכה עד בלי די. אמן.

(מתוך סדר ט"ו בשבט של חברת המתנ"סים/ יעקב מעוז)

סיון הר-שפי

הבתחלה תהיה שמטה
נרפה ונפער לזרמים
לא בחרוק שנים לתלמים
נתן לה לשלשל את השורות
בהתחלה נתן לה מנוחה
אחר כך נעבד בה שנים
כמים אחדים
העשב יעלה פרא
החיה תרבה
המים ישתגעו ומעין
יפרץ בבית
בסלון, לעיני כל.
יפלו כפתורים, יעלו פרחים
ללא מבוכה
היא תיניק אותנו מדבש החלב.
הבתחלה תהיה שמטה
כבשנת שכחה
מכין את עצמו בעמק
תצל תפוחיו.

שער ראשון עצירה והתבוננות

חלקת אלוהים

מילים: יהורם טהר לב
לחן: נורית הירש

מַעֲנֵנוּ יְיָ עַשְׂבֵי הַבֵּר
בְּתוֹךְ הַשָּׂקֶט הַכָּחַל
לֹא יִדְעָתִי כִּנְהָ לַחַיִּים
לִנְבֹּץ וְלַעֲד לֹא לַחֲדוֹל.
הַיָּמִים שֶׁעוֹד נוֹתְרוּ לַאֲהָבָה
חוֹמְקִים מִבֵּין הָאֲצָבוֹת
וְאֵנַחְנוּ לֹא נִבְקָשׁ
לֹא אוֹת וְאֵף לֹא רֶמֶז לְבָאוֹת.
חֲלֻקַּת אֱלֹהִים וּפְסַת שְׁמִים
דָּבָר לֹא אֲצַקֵּשׁ כִּי אֶבֶן קֶטַח
כְּאִשִּׁי לְהַנִּים בְּצֶל הַצִּיָּה
וּלְשָׁקֵט אֶרְבָּעִים שָׁנָה.

מַעֲנֵנוּ הִנֵּה לִי בֵּין עַשְׂבֵי הַבֵּר
פֶּנֶת יְלָדוֹת נְאֻמָּה
בְּלִבִּי רוֹגַעַת לַעֲד
חֲלֻקַּת הָאֱלֹהִים הַקְּטַנְטָנָה.

חֲלֻקַּת אֱלֹהִים וּפְסַת שְׁמִים...

מִי זֶה יִשָּׁח אוֹתִי
אֵל אוֹתָהּ הַשְּׁלוּה שֶׁיִּדְעָתִי
אֵל הַדְּמָמָה,
אֵל חֲלֻקַּת הַקְּמָה,
אֵל עֶרֶשׁ יְלָדוֹתִי.

מנחה:

ט"ו בשבט מזמין אותנו לעצור לרגע את המרוץ ולהתבונן.
להתבונן בארצנו, על נופיה ונפלאותיה.
להתבונן בעצמנו ובמקום שאנו ממלאים בעולם.
להתבונן באופן שבו עיצבו אותנו נופי ילדותנו והפכו אותנו
למי שאנחנו כיום.
לבחון האם אנו מתייחסים אל אותם הנופים כאל מובן
מאליו או לוקחים עליהם אחריות, בשביל ילדינו.
נרים כוס למען הנוף והחוויות הסביבתיות של ילדינו - כוס
של מחויבות לשמירה על נוף ילדותם למענם, למען הדורות
הבאים ולמעננו;
לחיים!

ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא פרי הגפן!

שותים כוס יין ראשונה כולה לבן

בחולות

מילים: חיים חפר

לחן: עממי צרפתי

קורא/ת:

מתוך דברי ס. יזהר בנאום בכנסת 12.6.1962

ארץ נושבת בלי פרחי בר - מחנק בה. ארץ שאין בה משב-רוח פתוח, בלתי-מופרע - תהיה מלון ולא מולדת.

ארץ נושבת שהכול בה כביש ומדרכה והרגשת הכול-גמור-לי-כאן תאכל כל חלקה טובה בלב צעירה.

ואילו חורף חורף הולכים ומושמים פרחי הבר בארץ ביד גסה ורחבה.

לא יארכו הימים וכלנית ורקפת ונרקיס, מן הרגילים והנפוצים והאופייניים ביותר לארץ - יעלמו ויישארו רק כמוצגי מוזיאון.

כמה מיני אירוס כבר נשמדו. צבעוני הגבעות מושמד והולך...

תקצר השעה מלפרט כל המקומות שהושחתו בעבר ושעומדים להיות מופסדים מחר -מחרתיים, עם כל תכנית פיתוח נפסדת, עם כל העברת קרקעות. אם לא יעשה בעוד מועד, יתברר שהרצה ליהנות מיפי יער בהר - ייסע לחוץ-לארץ. הרצה לרחוץ בים מסביר פנים - ייסע לחוץ-לארץ. הרצה לנשום נשימת רווחה וירוקה בארץ רעננה - ייסע לחוץ-לארץ....

צריך לקיים כפי שהם - אזורים שלמים, שאפשר לעבור בהם מבלי לראות ומבלי להיתקל לא במתקני אדם ולא בפליטת עסקנותו. מקומות שהטבע שבהם נאמן עד כדי כך שיהיה דולה את הנאמן שבאדם. שיהיה לו מגע טבעי ותמים עם החי והצומח במקום חיותו הנכון..."

הנה זה בַּחצוֹת הליל - בַּחלוֹת
פֶּשֶׁאֵיג יֵצֵא לוֹ לָטִיֵל - בַּחלוֹת
וְעַל רֹאשׁוֹ מְנַפֶּעֶת קֶשׁ,
וְלִשְׁפָּתֶיהָ טַעַם דְּבֶשׁ
וּכְשֶׁחִפֵּק אוֹתָהּ מִפֶּשׁ,
בְּהוֹלֵס לְבָבָהּ הוּא חֶשׁ
בַּחלוֹת.

כֶּה נולֶדְתִּי אֲנִי - בַּחלוֹת
עֲלִמֶת הַחֹן הִיְתָה אִמִּי - בַּחלוֹת
וְלֹא צְרִיךְ לִהְיוֹת נָבִיא
הָאִישׁ הַהוּא הִנֵּה אֲבִי
חֲלוֹץ נְחִמָּד וּלְבָבִי,
אֶל הַעוֹלָם אוֹתִי הֵבִיא
בַּחלוֹת

וְכֶה בָּנִי הֵס אֶת בֵּיתָם - בַּחלוֹת
וּבֵית אַחֵר בֵּית קֶס - בַּחלוֹת
וּכְשֶׁצִּמְחוּ פָּאן רְחוּבוֹת,
הִלַּכְתִּי בְּדַרְכֵי אֲבוֹת
וּרֶק הַגְּעִיטִי לַמִּצְוֹת,
הַתְּחַלְתִּי יְלָדוֹת לְצֶבֶט
בַּחלוֹת

הִיִּיתִי לָהּ עֲבִיטָה נוֹתֵן - בַּחלוֹת
וְכֶה נולֶדְתִּי לָנוּ הַבֶּן - בַּחלוֹת
חֲלָפוֹ לִילוֹת, חֲלָפוֹ יָמִים
וּבְנִי גַם הוּא אֵינוֹ תָמִים
בְּלִיל אֲבִיב, בְּלִיל קֶסֶמִּים,
גַּם הוּא הוֹלֵךְ לוֹ לַפְּעָמִים
בַּחלוֹת.

אֲנִי זֹכֵר אִידָּה שְׂרָתִי שֵׁם - בַּחלוֹת,
אֶת עֲלוּמֵי הַשְּׂאֲרָתִי שֵׁם - בַּחלוֹת,
גַּם לִנְכְדִי אֲנִי אוֹמֵר:
לוֹ רַק אֲנִי צָעִיר יוֹתֵר
הִיִּיתִי אֶת הַפֶּל מוֹכֵר
וּבְדָבָר אֶחָד בּוֹחֵר:
בַּחלוֹת.

עוֹד יֵשׁ מְקוֹם לְאַהֲבָה - בַּחלוֹת
תִּדְעוּ לָכֵס שָׂאָ מַצּוֹה - בַּחלוֹת
הַזֶּמֶן עוֹבֵר מִהָרָה כֵּל כֶּה,
וְהוּא הָרִי אוֹהֵב אוֹתָהּ
אֶל הַחלוֹת לָכֵן אִסָּהּ כֶּה,
לִפְנֵי שְׂאִיזוֹ עִיר תִּצְמַח - בַּחלוֹת.

קורא/ת:

אין כרבי נחמן מברסלב המעודד אותנו לצאת אל בין היערות והצמחים:

"כי דע, כי כל רועה ורועה יש לו נגון מיוחד לפי העשבים ולפי המקום שהוא רועה נשם, כי כל בהמה ובהמה יש לה עשב מיוחד, נשיא צריכה לאכלו. גם אינו רועה תמיד במקום אחד. ולפי העשבים והמקום שרועה נשם, כן יש לו נגון כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר שזה בחינת פרק שירה ומשירת העשבים נעשה נגון של הרועה".
(רבי נחמן מברסלב, ליקוטי מוהר"ן, תניינא סג)

קורא/ת:

הקרבה אל הבריאה מעוררת בנו הכרת תודה על יופיו של העולם והבנה כי כל עשב ועשב, כל חיה לסוגיה הם ייחודיים וחשובים להמשך קיומו של העולם. יפי בריאה מעדן את הרגש הדתי ואת הכרת הטוב:

"ובשוב דעתו אל מקור הטבע, מעשה ידי יוצר, ישובו אליו כל חמדות הנפש הטבעיות, רגשי קודש והתרוממות נפש אל אל אלים. וכל מידות טובות הטבעיות אשר לאדם הישר, אשר לא השחית דרכו על ידי עזיבתו אורח ישרים הסלולה."
(הראי"ה קוק, עין אי"ה – ברכות, כרך ב ירושלים תש"ן, עמ' 297)

שירת העשבים

מילים ולחן: נעמי שמר
(על פי דברי ר' נחמן מברסלב)

דע לה	ובשמחה לעבד
שכל רועה ורועה	את ה'
יש לו נגון מיוחד	ומשירת העשבים
משלו	מתמלא הלב
דע לה	ומשתוקק
שכל עשב ועשב	וכשהלב
יש לו שירה מיוחדת	מו השירה מתמלא
משלו	ומשתוקק
ומשירת העשבים	אל ארץ ישראל
נעשה נגון	אור גדול
של רועה	אזי נמשך והולך
כפה יפה	מקדושתה של הארץ
כפה יפה ונאה	עליו
כששומעים השירה	ומשירת העשבים
שלהם	נעשה נגון
טוב מאד	של הלב
להתפלל ביניהם	

מנחה:

הפירות שייכים למימד הארצי, הגשמי והחומרי ביותר של עולמנו – האכילה. אך בט"ו בשבט אנו מוסיפים לאכילת הפירות מימד נוסף, ובו הם מסמלים את ארבע ההוויות של עולמנו:

עולם האצילות – הוא עולם הרוח שאין בו מימד חומרי כלל ולכן אף פרי אינו מסמל אותו.
עולם הבריאה – שאין בו קליפה כלל, ואותו מסמלים פירות הנאכלים בשלמותם ולא נשארת מהם פסולת, למשל: תאנה, ענב, תפוח, לימון, אגס, חבוש, תות או אוכמנייה.
עולם היצירה – שהעיקר בו הוא היסוד הרוחני, ואותו מסמלים פירות שקליפתם והמעטפת שלהם נאכלות ואילו תוכם, הגרעין, הוא פסולת, למשל: תמר, זית, שיזף, גודגדן, אפרסק, שיזף, משמש, שסק או עוזרר.
עולם העשייה – שבו צריך להתאמץ כדי לחשוף את הרוחניות, ואותו מסמלים פירות שתוכם נאכל וקליפתם היא הפסולת, למשל: פיסטוק, רימון, אגוז, פקאן, פירות הדר.

מנחה:

הבה ונאכל מפירות ארצנו.
”יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שבכוח סגולת אכילת הפירות יתמלאו האילנות מעוז שפע הודם, לשוב שנית ולהגדילם ולהצמיחם מראשית השנה ועד אחרית השנה, לטובה ולברכה, לחיים טובים ולשלום.” (תיקון ט"ו בשבט, חמדת הימים)

ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם בורא פרי העץ!

אוכלים מפירות הארץ – נוהגים לאכול תחילה פרי משבעת המינים (זית, תמר, ענב, תאנה או רימון) או פרי חביב אחר

בתיאבון!

עוד משהו

סדר הקדימות בברכות

שבעה מינים הזכירה התורה בשבח ארץ ישראל: "כי ה' אֱלֹהֶיךָ מְבִיאָךְ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה... אֶרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֲרָה וְגִפֹן וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן, אֶרֶץ זֵית שָׁמֶן וְדָבָשׁ" (דברים ח, ז-ח). וכיוון שמינים אלו נזכרו לשבח, הרי שכאשר אדם עומד לאכול שני מיני פירות, מצווה שיברך על הפרי שנשתבחה בו ארץ ישראל, ובברכתו יפטור את המין השני. למשל, אם הביאו לפנינו ענבים ותפוחים, יברך על הענבים ויפטור בברכתם את התפוחים.

ואם באו לפנינו שני מינים משבעת המינים, יברך על הקרוב יותר למילה 'ארץ', שכל הקרוב יותר ל'ארץ' חשוב יותר. לפיכך סדר הקדימה הוא כדלהלן: זית, תמר, ענבים, תאנה ורימון. וכאשר יש לפנינו פרי החביב עליו יברך עליו תחילה.

ואם יש לפנינו פירות אדמה ופירות עץ – אם שניהם חביבים עליו במידה שווה, עדיף לברך על פרי העץ תחילה, כי ברכתו מבוררת יותר. אבל אם פרי האדמה חביב עליו יותר, עדיף לברך תחילה על פרי האדמה, שהואיל והוא אינו פוטר את פרי העץ בברכתו, מוטב שיקדים לברך על מה

ארץ חיטה ושעורה

מילים: מן המקורות
לחן: עממי

אֶרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֲרָה וְגִפֹן וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן
אֶרֶץ-זֵית שָׁמֶן וְדָבָשׁ

תפוחים ותמרים

מילים: איתן גלס

לחן: רמי קליינשטיין

אֶתָּה רוֹצֶה יְלָדָה נְעִרָה
קְפוּאָה וְגִלִּי קָמָטִים

קְחִי לָךְ תְּפֹאֲחִים וְתַמָּרִים...

וְהִיא פֶּה מְחֻפָּה
בֵּין דּוֹכְנֵי שְׁוָקִים
שְׁאֵתָה תִּרְצֶה
אוֹתָהּ אֶהְיֶה
כִּכְּ כְּשִׁנּוֹת וּמִתָּאִים

קְחִי לָךְ תְּפֹאֲחִים וְתַמָּרִים...

אִם תֵּלֵךְ אֶל הַשּׁוּק
תִּרְאֶה אוֹתָהּ בּוֹכָה
אִשָּׁה יָפָה בֵּין הַפְּרוֹת
מוֹצִיאָה עוֹד מִמַּחֲטָה

הַרוֹכְלִים לָהּ צוֹעֲקִים
מָה עָרָה לָךְ חֲמוּזָה
זֶה אֶהְיֶה שְׁלֹא רוֹצֶה
הוּא מַצֵּא לוֹ נְעִרָה

קְחִי לָךְ תְּפֹאֲחִים וְתַמָּרִים
הַמְתִּיקִי אֶת יוֹמֶךָ
הוּא לֹא שׁוֹה אֶת הַפֶּאֶב
שְׁמִתְרוֹצֵץ אֶעֱלֶה בָּלָב

הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאִישׁ
שְׁלֹא אוֹהֵב אוֹתָהּ
שְׁמֵלֶת פְּרָחִים, לַחֲנִים שׁוֹשְׁנִים
לָךְ לֹא מַסְפִּיקִים
אֶתָּה רוֹצֶה אִשָּׁה פֶּלֶקֶט
בְּלִי נִסְיוֹן חַיִּים

תפילה
לאה גולדברג

למדני, אלהי, ברוך והתפלל
על סוד עֵלָה קָמַל, על נִגְה פְּרִי
בְּשֵׁל,
על פְּתוּרֹת הַזֹּאת: לְרֵאוֹת, לְחוּשׁ,
לְנֶשֶׁם,
לְזַעַת, לְנַחַל, לְהַפְשֵׁל.

למד את שְׁפָתוֹתַי בְּרִנָּה וְשִׁיר הַלֵּל
בְּהִתְחַדֵּשׁ זְמַנָּה עִם בָּקָר וְעַם לַיִל,
לְבַל יִהְיֶה יוֹמִי הַיּוֹם פְּתוּחַ
שְׁלֹשִׁים.
לְבַל יִהְיֶה עָלַי יוֹמִי הַרְגֵּל.

שער שני הכרת הטוב

איזה אחלה עולם

אחלה עולם...

וכל צבעי הקשת, ימים וחדשים
פרוסים אחרי הגשם על פני האנשים
והיום פה יפה, וקל לי כל כך
לומר שאני אוהב אותך

מילים: ג'ורג' וייס ובוב תייל
לחן: ג'ורג' וייס ובוב תייל
תרגום: מאור כהן ועלי מוהר

פשאני רואה בתלוני
עץ שמוריק לך וגם לי
אני שר לעצמי, איזה אחלה עולם
השמים כחלים, ענן הוא לבן
והצפר צהיר, ובלילה אשן
ואחלם לעצמי, איזה אחלה עולם
אני שר לעצמי ושר לעצמי, איזה
אחלה עולם

אחלה עולם...

וכל צבעי הקשת, ימים וחדשים
פרוסים אחרי הגשם על פני האנשים
והיום פה יפה, וקל לי כל כך
לומר שאני אוהב אותך

והנה תינוקות בוכים במטה
מה שהם ילמדו לעולם לא אדע
אז אני שר לעצמי, איזה אחלה עולם

מנחה:

ט"ו בשבט מזמין אותנו לחזור לתמימות,
לתחושת הפליאה והכרת הטוב אל מול
המציאות.

נשתה כוס שנייה לחיי תחושת הפליאה
וההודיה על העולם היפה והמגוון שבו אנו חיים.

נרים כוס של שמחה ושל תודה -

על ארצנו הנהדרת, על הריה ועמקיה;

על מגוון האילנות, הצומח והחי המביאים
ברכה ואיזון לעולם;

על הסוד הטמון בכל אבן, על שירת הבריאה;
נרים כוס של מחויבות לא לחדול מלהלל
ולהודות.

לחיים!

שותים כוס יין שנייה - רובה לבן מיעוטה אדום

קורא/ת:

ברכי נפשי

בְּרָכִי נַפְשִׁי אֶת ה', ה' אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מָאד הוֹד וְהָדָר לְבָשֶׁת:
עֹטָה אֹר כְּשִׁלְמָה נֹטָה שְׁמִים כִּירִיעָה:
הַמְקַרָּה בַּמִּים עֲלִיּוֹתָיו הַשֵּׁם עֲבִים רְכוּבוֹ הַמְהִלָּךְ עַל כַּנְפֵי רִיחַ:
עֲשֵׂה מְלֶאכֶיךָ רִחוּחוֹת מְשֻׁרְתָיו אֲשֶׁל לֵהֲט:
יֹסֵד אָרֶץ עַל מְכוּנֶיהָ בַּל תִּמְוֹט עוֹלָם וְעַד:
תְּהוֹם כְּלָבוֹשׁ כְּפִיתוֹ עַל הָרִים יַעֲמְדוּ מִיָּם:
מִן גְּעֻרָתָךְ יִנְוֶסוּ מִן קוֹל רַעֲמָךְ יִחַפְּזוּ:
יַעֲלֶה הָרִים יִרְדּוּ בְּקַעֲוֹת אֶל מְקוֹם זֶה יִסְדֹּתָ לָהֶם:
גְּבוּל שְׁמֹתָ בַּל יַעֲבִרוּן בַּל יִשְׁבֹּנוּ לְכִסּוֹת הָאָרֶץ:
הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנִחָלִים בֵּין הָרִים יִהְלֹכוּ:
יִשְׁקוּ כָּל חַיֹּתוֹ שְׂדֵי יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צִמָּאִם:
עֲלֵיהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכֹּנוּ מִבֵּין עֶפְרָאִים יִתְנוּ קוֹל:

מְשַׁקָּה הָרִים מַעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרִי מַעֲשֵׂיךָ תִּשְׁבֹּעַ הָאָרֶץ:
מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבִהְמָה וְעֹשֶׁב לַעֲבֹדַת הָאָדָם
לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ:
וַיֵּן יִשְׁמַח לִבָּב אֲנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים מִשְׁמָן
וְלֶחֶם לִבָּב אֲנוֹשׁ יִסְעֵד:
יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה' אֲרָצִי לִבְנוֹן אֲשֶׁר נָטַע:
אֲשֶׁר שָׁם צִפְרִים יִקְנֶנּוּ חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָה:
הָרִים הַגְּבִהִים לִיַּעֲלִים סִלְעִים מְחֹסָה לְשִׁפְנִים [...]
אֲשִׁירָה לָהּ בְּחַיִּי אֲזַמְרָה לֵאלֹהֵי בְעוֹדִי:
יַעֲרֹב עָלָיו שִׁיחֵי אֲנָכִי אֲשַׁמַּח בָּהּ:
יִתְמוּ חֲטָאִים מִן הָאָרֶץ וְיִשְׁעִים עוֹד אֵינָם ב
בְּרָכִי נַפְשִׁי אֶת ה' הִלְלוּ יְהוָה:
(תהילים מזמור קד, פסוקים א-יח, לג-לה)

עוד לא תמו כל פלאיך

מילים: יורס טהרלב

לחן: רמי קליינשטיין

עוד לא תמו כל פלאיך
עוד האמר לו שט
עוד לבי מפה עם ליל
ולוחש לו בלאט:
את לי את האחת
את לי את, אם וגב
את לי את הפעט
הפעט שפותר.

גביאה בגגדינו את ריח הפפרים
בפעמון לבנו וכו העדרים,
ישנה דממה רוגעת
וקרן אור יפה,
ולאורה נפסעה ברגל יחפה.
עוד לא תמו כל פלאיך...

ארצנו הקטנטונת, ארצנו היפה
מולדת בלי פתנת, מולדת יחפה
קבליני אל שיריך, פלה יפהפייה
פתחי לי שעריך אבוא בם אוזה יח.
בצל עצי החרש, הרחק מאור חמה
יחדו נפה פה שרש אל לב האדמה
אל מעינות האהר, אל בארות התם
מולדת ללא תאר וצועני יתום.

אל בורות המים

מילים ולחן: נעמי שמר

רק אהבתי
נתנה לי צל בפיוץ
וגסערת החול הנוראה
רק אהבתי
בנתה לי עיר ובית
היא חיי, והיא
מותי מדי שעה

אל בורות המים...

שם התאנה
ושם שתילי הזית
ופריחת הרפונים המפלאה
שם אהבתי
השיכורה ולא מין
את עיניך תעצם לאט לאט

אל בורות המים...

מאהבתי
הלכתי אל בורות המים
בדרכי מדבר
בארץ לא זרועה
מאהבתי
שכחתי עיר ובית
ובעקבותיך -
בנהייה פרועה -

אל בורות המים, אל בורות המים
אל הפעין אשר פועם צהר
שם אהבתי תמצא עדן
מי מבוע
מי תהום
ומי נהר

קורא/ת: תפילת האילן [תרגום ידי מנוסין]/

המנון שמירת הטבע של מוזמביק

אני המסיק בקרה את ביתך
ואני אבוקה בלילות חשכה.
אני הוא הצל ביום קיץ לוהט
ואני המשען לישיש הצועד.
ואני המניב את הפרי המבחר
למען תרזה את גרונך הנחר
ובצאתך לפרנס משפחה מחכה
אני חץ וקשת ואני החכה.
כי אני הקורה שהקימה בקתה
ואני השלחן ואני המטה
ואני הסף ואני המשקוף
ואני הידית שהפכה למנוף
ואני הגלגל ואני הקרון
ואני הארון למסע אחרון.

משום כך, אדוני העובר והשב,
אל תפגע בי לשוא,
אל תפגע בי לשוא!

אֲבוֹנוֹ שֶׁבְּשָׁמַיִם,

בְּזֶמֶן צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם -
וּמְכוּלֵי מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל.
רָצָה ה' אֶרְצָךְ
וְהִשְׁפִּיעַ עָלֶיךָ מְטוֹב חֶסֶדָּה.
תָּן טַל לְבָרְכָה
וּגְשָׁמֵי רָצוֹן הוֹרֵד בְּעֵתָם
לְרִוּוֹת הָרִי יִשְׂרָאֵל וְעַמְּקֶיהָ
וּלְהִשְׁקוֹת בָּהֶם כָּל צֶמַח וְעֵץ.
וּגְטִיעוֹת אֱלֹהִים
אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ נוֹטְעִים לְפָנֶיךָ הַיּוֹם
הַעֲמֵק שְׁרָשֵׁיהֶם וְגַדֵּל פְּאֶרֶם
לְמַעַן יִסְרְחוּ לְרָצוֹן
בְּתוֹךְ שָׂאֵר עַצִּי יִשְׂרָאֵל
לְבָרְכָה וּלְתַפְאֶרֶה.

וְחַזֵּק יָדִי כָּל אֲחִינוּ
הַעֲמִלִים בְּעִבּוּדֵי אֲדָמַת הַקֹּדֶשׁ
וּבְהַפְרַחַת שְׁמִימָתָה.
בָּרַךְ ה' חֵילֵם
וּפִעֵל יָדָם תִּרְצָה.
הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן עֲדֹשָׁה מִן הַשָּׁמַיִם
וּבָרַךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל
וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּ לָנוּ
כִּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ.

ותפילת הגוטעים/
הרב בן ציון חי עוזיאל

שער שלישי אחריות

כי תבואו אל הארץ

מילים: מן המקורות
לחן: עממי תימני

כי תבואו אל הארץ
וגטעתם כל עץ תחלה
וגתו העץ פריו
והארץ יבולה.

עת לנטע אילנות,

עת לנטע ולבנות.

וגניתם חרבות עולם
שמימות תקוממו
וחייתם על-אדמתכם
לבטח ולעולם.

עת לנטע אילנות,

עת לנטע אילנות,

עת לנטע ולבנות

עת לנטע אילנות,

עת לנטע אילנות,

עת לנטע ולבנות.

וישבתם איש תחת גפנו

ותחת תאנתו,

והייתם כעץ שתול

על-פלגי-מים

עת לנטע אילנות,

מנחה:

ט"ו בשבט מזכיר לנו לקחת אחריות.
אחריות על האדמה, על החי, על הצומח של ארץ ישראל;
אחריות זה על זה, על עצמנו, על קהילתנו ועל הגרים
בשכונתנו;
אחריות לחינוך ילדינו לאור ערכי הקיימות, לחיים של חיבור
ונתינה לטבע ולזולת.
נשתה כוס שלישית - לחיי הנטיעות שאנו מתחייבים
לטעת -
נטיעות העשייה לתיקון העולם.
לחיים!

שותים כוס שלישית - רובה אדום ומיעוטה לבן

קוראת:

חוני והזקן נוטע החרובים-
יום אחד היה [חוני המעגל] הולך בדרך, ראה איש שהיה
נוטע חרוב.
שאל אותו [חוני את האיש]: מתי העץ יניב פירות?
ענה לו [האיש]: לאחר שבעים שנה.
אמר לו [חוני]: וכי אתה בטוח שתחיה שבעים שנה?
אמר לו אותו אדם: אני באתי לעולם ומצאתי חרוב נטוע
מניב פירות.
כמו שאבותיי שתלו לי, כך אני שותל לצורך בניי.
(תלמוד בבלי, מסכת תענית דף כג, עמוד א)

כך הולכים השותלים

מילים: יצחק שנהר

לחן: ידידיה אדמון

כֶּךְ הוֹלְכִים הַשּׁוֹתְלִים:

רֵן בִּלְבַב וְאֵת בִּידָה,

מִן הָעִיר וּמִן הַכֶּפֶר,

מִן הָעֵמֶק, מִן הַהָר -

בְּטִיּוֹ בְּשִׁבְטִי!

בְּטִיּוֹ בְּשִׁבְטִי!

לָמָּה בָּאתֶם, הַשּׁוֹתְלִים?

נָהָה בְּסִרְסָה וּבְצָר,

וְגוֹמֵלוֹת סָבִיב נֶחֱפֵר

בְּהָרִים וּבְמִישׁוֹר -

בְּטִיּוֹ בְּשִׁבְטִי!

בְּטִיּוֹ בְּשִׁבְטִי!

מָה יֵהָא פֹה, הַשּׁוֹתְלִים?

שְׁתִּיל יָבוֹא בְּכָל גּוֹמָה,

יַעַר עַד יִפְרֹשׁ צֵלוֹ,

עַל אֶרְצֵנוּ עֲגוּמָה -

בְּטִיּוֹ בְּשִׁבְטִי!

בְּטִיּוֹ בְּשִׁבְטִי!

קורא/ת:

"וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל"; אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל:

אף על פי שתמצאו אותה מלאה כל טוב, לא תאמרו: נשב ולא נטע, אלא הוו זהירים בנטיעות...

כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם היו נוטעים לבניכם.

שלא יאמר אדם: אני זקן, כמה שנים אני חי, מה אני עומד ומתייגע לאחרים? למחר אני מת!

לפיכך לא יבטל אדם מן הנטיעות, אלא כשם שמצא - עוד יוסיף וייטע, אפילו יהיה זקן.

(מדרש תנחומא, פרשת קדושים)

קורא/ת:

זכרתי ימים מקדם משנת תרס"ה, שזכיתי בחסד עליון יתברך שמו לעלות על אדמת הקודש ביפו. שיחרתי בראשונה את פני רבנו - הרב קוק זצ"ל. קיבלני בסבר פנים יפות כדרכו בקודש לכל אחד. שוחחנו בדברי תורה. אחרי תפילת מנחה גדולה, יצא רבנו כדרכו בקודש לשוח בשדה, לצמצם מחשבותיו ואני התלוויתי איתו. בדרך קטפתי איזה עשב או פרח. הזדעזע רבנו ואמר לי בנחת, כי הוא נזהר מאוד לבלתי קטוף בלי תועלת, עשב או פרח שיכול לגדול או לצמוח, כי אין עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה ואומר לו גדל. כל ציץ עשב אומר דבר, כל אבן לוחשת איזה סוד, כל הבריאה אומרת שירה".

(ר' אריה לוי, לחי רואי)

קורא/ת:

הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל אמר על נטיעת עצים בארץ:
"נטיעת עץ פרי בארץ ישראל, אין זו סתם פעולה חקלאית רגילה.
זו התדבקות במצוותיו של הקב"ה, שאף הוא התעסק במטע הארץ תחילה.
שנאמר [ויקרא רבה]: 'מתחילת ברייתו של העולם לא נתעסק הקב"ה אלא
במטע תחילה, שנאמר "ויטע ה' אלוקים גן בעדן מקדם"' – אף אתם כשתכנסו
לארץ ישראל, לא תתעסקו אלא במטע תחילה".
מספרים שבחגיגת נטיעות במגדיאל התרגש הרב כל כך, עד שדמעות זלגו
מעינו, ופניו היו אדומים כלפיד.
כשהגישו לו מעדר כדי שישתתף בנטיעות, סירב לקחת את המעדר וטיפול בגושי
האדמה בידיו.
הרב הסביר כי נטיעת עץ בארץ ישראל איננה פעולה חקלאית רגילה, אלא מעשה
קדוש. לכן אין להשתמש במעדר המפריד בין האדם לבין אדמת הקודש.

מנחה:

אמר יאנוש קורצ'אק, המחנך הגדול:
"הדואג לימים – זורע חיסים,
הדואג לשנים – נוטע עצים,
הדואג לדורות – מחנך אנשים"

נאכל מיני מזונות, מתוצרת הדגן, כצעד במסע של דאגה
לעתיד טוב יותר, למען הדורות הבאים.

ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, בורא מיני מזונות.

אוכלים עוגות ועוגיות

רבן יוחנן בן זכאי היה אומר: אם הייתה נטיעה בתוך ירך ויאמרו לך: הרי לך משיח
– בוא ונטע את הנטיעה ואחר-כך צא והקבילו. (אבות דרבי נתן, נוסח ב, לא)

מלאו אסמינו בר

מילים: פנחס אלעד (לנדר)

לחן: דוד זהבי

מלאו אסמינו בר ויסקינוונו
בפינו הומים, הומים מפינוקות
גבפנינו פורה -

מה עוד תבקשי מאתנו מכורה
ואיו, ואיו עציו?
מה עוד תבקשי מאתנו מכורה
ואיו, ואיו עציו?

ציפור אחוזת קסם
זלדה

פֶּאֶשֶׁר הַגּוֹיף הַבֶּה
מֵט לִנְפֹל
וְהוּא מְגִלָּה מְרֻדָּתוֹ מִפְּנֵי הַצֵּץ
לְנִשְׁמָה,
מִצְמִיחַ עֵץ הַשְׂגָּרָה הַנְּמוּדָה
שֶׁאֵצֶק אֶכְלוּ
עֲלִים יִרְקִים פְּתֹאֵם.
כִּי מְרִיחַ הָאֵוִר וּמְרִיחַ
הַדּוֹר נֶאֱחָה
וּבְצִמְרָתוֹ צִפּוֹר
אֲחוֹזַת קֶסֶם.

שער רביעי התחדשות

מנחה:

ט"ו בשבט הינו חג של התחדשות:
התחדשות של הטבע, התחדשות אישית והתחדשות קהילתית.
שנה שניתן לנצלה לרענון השגרה, שנה המעניקה מרחב ליצירתיות
והזדמנות לחדשנות.
נשתה כוס רביעית לחיינו!
לחיי כוחות היצירה והעשייה שלנו;
לחיי יכולתנו לתקן את העולם; לחיי שמחת החיים והכרת הטוב שלנו;
לחיי האהבות שלנו; לחיי המשפחה שלנו; לחיי החברים והקהילה שלנו;
לחיי הסביבה שבה אנו חיים; לחיי העץ והפרח שהם 'שלנו';

נרים כוס לחיי הדברים היקרים באמת בחיים שלנו.
לחיים!

שותים כוס יין רביעית כולה אדום

קורא/ת:

אילן אילן בְּמָה אֲבָרְכְּךָ?
כְּשֶׁנִּפְקֵד רַב נְחֻמָּן מִרַב יִצְחָק, אָמַר לוֹ: תִּבְרַךְ אוֹתִי. אָמַר לוֹ: אֲמַשּׁוּל לָךְ מִשָּׁל, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמָה:
מַעֲשֵׂה בָאָדָם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּמִדְבָּר וְהָיָה רָעֵב וְעָיִף וְצָמָא, וְהָיָה מֵצֵא אֵילָן שְׁפִירוֹתָיו מִתּוֹקִים,
וְצִלּוֹ נָאֶה וְאִמַּת הַמַּיִם עוֹבְרֶת תַּחְתָּיו. שָׁמַח הָאָדָם מְאֹד, יָשָׁב בְּצֵל הָעֵץ אֲכָל מִפְּרִיֹתָיו וְשָׁתָה מִמֵּימָיו.
כְּשֶׁרָצָה לָלֶכֶת אָמַר: אֵילָן אֵילָן בְּמָה אֲבָרְכְּךָ?
הָאֵם אֲבָרְכְּךָ שְׁפִירוֹתֶיךָ יִהְיוּ מִתּוֹקִים? הֲרִי פִירוֹתֶיךָ מִתּוֹקִים! שְׁיִהְיֶה צֵלְךָ נָאֶה? הֲרִי צֵלְךָ נָאֶה!
שְׁתֵּהא אִמַּת הַמַּיִם עוֹבְרֶת תַּחְתָּיךָ? הֲרִי אִמַּת הַמַּיִם עוֹבְרֶת תַּחְתָּיךָ!
אֵלָא יִהְיֶה רָצוֹן שֶׁכָּל נְטִיעוֹת שְׁנוֹטְעִים מִמֶּךָ יִהְיוּ כְּמוֹתֶךָ!
אֵף אִתָּה בְּמָה אֲבָרְכְּךָ? אִם בְּתוֹרָה - הֲרִי יֵשׁ לָךְ תּוֹרָה, אִם בְּעֶלְשׁר - הֲרִי יֵשׁ לָךְ עֶלְשׁר, וְאִם בְּבָנִים - הֲרִי יֵשׁ לָךְ בָּנִים,
אֵלָא יִהְיֶה רָצוֹן שְׁיִהְיוּ הַיְלָדִים שְׁלֹךְ כְּמוֹתֶךָ.
(תענית ה"ב)

עץ השדה

מילים: נתן זך
לחן: שלום חנוך

פִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
כְּמוֹ הָעֵץ הוּא צֶמַח לְמִים
כְּמוֹ הָאָדָם הוּא נִשְׁאָר צֶמַח
וְאֲנִי לֹא יוֹדֵעַ

אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה
אֶהְבֶּתִּי וְגַם שָׂנֵאתִי
טַעַמְתִּי מָצָה וּמָצָה
קָבְרוּ אוֹתִי בְּחֻלְקָה שֶׁל עֵפֶר
וְיָמָר לִי מֵר לִי בִּפְּהָ

כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה

פִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
כְּמוֹ הָאָדָם גַּם הָעֵץ צוֹמֵחַ
כְּמוֹ הָעֵץ הָאָדָם נִגְדָּע
וְאֲנִי לֹא יוֹדֵעַ

אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה

פִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה
כְּמוֹ הָעֵץ הוּא שׂוֹאֵף לְמַעְלָה
כְּמוֹ הָאָדָם הוּא נִשְׁרָף בָּאֵשׁ
וְאֲנִי לֹא יוֹדֵעַ

אֵיפֹה הָיִיתִי וְאֵיפֹה אֶהְיֶה
כְּמוֹ עֵץ הַשָּׂדֶה

קורא/ת:

מתוך ראיון רדיו עם עזריה אלון:

עם חידוש ההתיישבות היהודית בשנות השמונים של המאה העשרים עלה הצורך במציאת תוכן חדש ליום הזה.

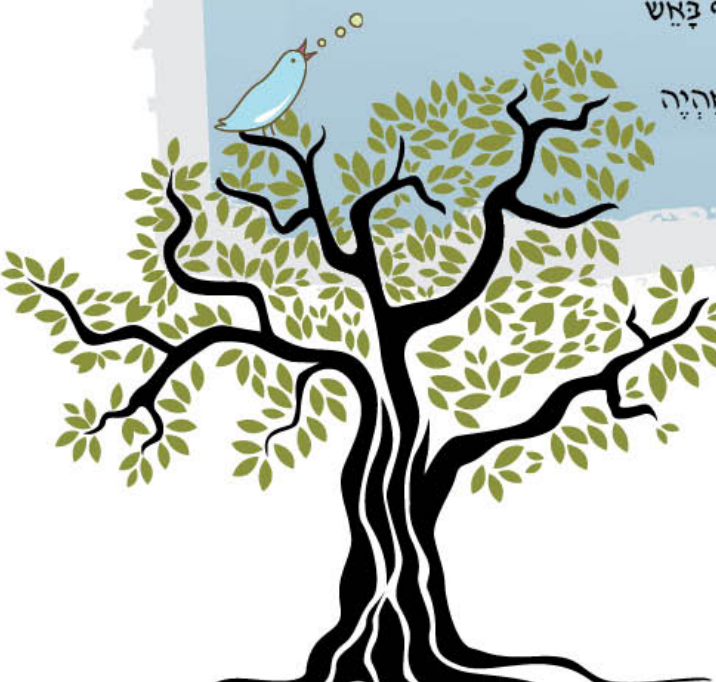
בט"ו בשבט בשנת תר"ן, 1890, יצא המורה והסופר זאב יעבץ בראש תלמידיו מבית הספר בזיכרון-יעקב לנטיעה חגיגית, וקבע בכך אופי חדש לט"ו בשבט - חג נטיעת האילנות, ולא סתם ראש השנה לאילן.

בשנת 1908 הכריזה הסתדרות המורים והגננות באורח רשמי על ט"ו בשבט כחג הנטיעות.

מאוחר יותר אימצה הקרן הקיימת את המועד הזה, וכך אנחנו מכירים את ט"ו בשבט כיום נטיעה, גם אם מקומות הנטיעה מרוחקים, והרוב המכריע של ילדי בית הספר איננו יכול כלל להגיע לנטיעה.

במבט לאחור אנחנו יכולים להאשים את עצמנו, את הקרן הקיימת ואת מועצת המורים בכך שט"ו בשבט לא נהיה "חג לאילנות", ככתוב בשיר, אלא חג הנטיעות.

בואו ונחפש בכל הפרסומים והשירים מילה על העתיד לקרות לשתיל לאחר שנטענו אותו, ועל המחויבות שלנו לעץ לאחר שעזבנו את אתר הנטיעות. אין זה מקרה כי בפולקלור נוצר זלזול בטקסי הנטיעה, כאשר לעתים לא בא בעקבותיהם יער, אלא טקס נטיעה חדש.

קורא/ת:

דברי בן גוריון בכנסת בעת הבאת חוק גנים לאומיים לקריאה ראשונה בכנסת:
"עץ בן שבעים שנכרת - לא יוכל לבוא במקומו שום מבנה מועיל חדש. אין תמורה לעץ עתיק. המשמיד עץ כזה עוקר שורשי אדם. אין שום בניין או חשמל חשוב יותר מעץ איקליפטוס עבות, שקמה ישנה, חורש אלונים. הם שורשי האדם. בניין תוכל להקים כאן או שם, ולעץ בן מאה אין תמורה..."

ברוש

מילים: אהוד מנור

לחן: אריאל זילבר

וְאֵנִי רֹאֵיתִי בְרוֹשׁ
שֶׁנֶּשֶׁבַר בְּתוֹךְ שָׂדֶה מִלִּי פְּנֵי הַשָּׁמֶשׁ
בְּחֻמְסִיוֹ, בְּסִכְרָה
אֶל מִלִּי הַסַּעֲרָה.

עַל צֵדוֹ נִטָּה הַבְּרוֹשׁ
לֹא נִשְׁבֵּר אֶת צִמְרָתוֹ הַרְפִּינָה עַד עֶשְׂב.
וְהִנֵּה, מִלִּי הַיָּם
קֵם הַבְּרוֹשׁ יָרֵק וְרָם.

הִנֵּה בְרוֹשׁ, לְבָדוֹ
מִלִּי אֵשׁ וּמִיָּם.
הִנֵּה בְרוֹשׁ, לְבָדוֹ
עַד הַשָּׁמַיִם.
בְּרוֹשׁ, לְבָדוֹ אֵיתָן.
לֹא רַק נִתֵּן וְאֶלְמֵד
אֶת דְּרָכֹוֹ שֶׁל עֵץ אֶחָד.

וְאֵנִי כְּמוֹ תִּינוֹק
שֶׁנֶּשֶׁבֵר וְלֹא יִכּוֹל מִלִּי פְּנֵי הַשָּׁמֶשׁ.
בְּחֻמְסִיוֹ, בְּסִכְרָה
אֶל מִלִּי הַסַּעֲרָה.

הִנֵּה בְרוֹשׁ, לְבָדוֹ...

מנחה:

נאמר במקורותינו :

"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, ואמר לו: ראה מעשיי כמה נאים ומשובחין הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם תקלקל אין מי שיתקן אחריך (קהלת רבה, ז). ט"ו בשבט של שנת השמיטה יכול להיות לנו ליום של קבלת החלטות לעניין זה - כיצד אנו לוקחים חלק בשמירה על אילנות ארצנו, הגשמיים והרוחניים? המיזם "שומרים על עצים" של יחידת פקיד היערות במשרד החקלאות הוא פרויקט ייחודי שנועד להטמיע בקרב הציבור הרחב בישראל את חשיבות ההגנה על העץ. "שמיטה ישראלית" הינה מיזם שנועד לקדם התנדבות ועשייה חיובית בשנת השבע. שני אלו הינם דוגמאות לעשייה חיובית הנגזרת ומתאימה לשנה חשובה זו. אז אם אהבת העם והארץ בלבכם - זה הזמן להצטרף למעגלי העשייה.

ט"ו בשבט שמח!

טבע עברי -

**מתחברים למורשת,
פועלים לעתיד משותף**

טבע עברי הינה עמותה המקדמת אחריות
סביבתית יהודית בישראל.

טבע עברי, המורכבת מדתיים וחילונים, אנשי רוח ומעש,
שואפת להרחיב את זהותנו כיהודים החיים בישראל כך
שתכלול גם את מחויבותנו לאורח חיים בר-קיימא.
הכנסו לאתר טבע עברי, הירשמו לעלון החודשי שלנו
והצטרפו ללימוד ולעשייה למען עתיד טוב יותר לנו
ולדורות הבאים.

עוד משהו

מיזם "שומרים על עצים"

כל אדם במדינת ישראל, צעיר כבוגר, יודע שפרחי הבר מוגנים, ולא יעלה בדעתו לפגוע בהם. כמו פרחי הבר, כך גם העצים – מוגנים וחשובים ביותר לקיום האדם והסביבה. לפיכך, מצאנו לנכון להעלות על נס את החינוך להגנה על העצים, לשימורם ולטיפול בהם הן במטרה להאריך את ימיהם, והן במטרה למנוע מהם פגיעה מגיזום חריף, השחתה או כריתה.

מטרות המיזם:

1. להפנות את תשומת הלב אל העצים, להכירם ולפתח את ההתבוננות בהם, שהרי הם היצורים החיים המופלאים ביותר בעולמנו.
2. ללמוד ולהבין את חשיבות העצים לקיום החיים ולאיכות הסביבה.
3. להכיר את ערכם ההיסטורי של העצים בארצנו.
4. לעודד לקיחת אחריות בטיפול בעצים ובשמירה עליהם.

מי יכול להשתתף במיזם?

המיזם מיועד לכל ארגון, קבוצה או אדם המודעים לחשיבות הרבה של החינוך להגנה על עצים, משלבים את הנושא בתכנית החינוכית שלהם ומעוניינים להובילו בתחומם. מרכז אחד וצוות מנחים יובילו מיזם. יחד הם יגבשו, יתכננו ויפעילו את פרטי תכנית המיזם בקהילה שבראשה הם עומדים.

אם ברצונכם להצטרף למיזם החינוכי "שומרים על העצים" – הצטרפו אלינו עוד היום!

לפרטים נוספים על המיזם ולהרשמה – היכנסו לאתר משרד החקלאות ופיתוח הכפר, אגף יער ואילנות – "שומרים על העצים": www.moag.gov.il/trees; או בדוא"ל trees@moag.gov.il; או בטלפון 03-9485816.